CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

SDPB

Coll. No. 796

Title Śankaravijayadindima.

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No.: 796 Subject: Kāvya.

Title: Śankaravijayadindima.

Author: Dhanapati Scribe: —

Date of the work: — Date of the Ms.: —

Place of the work: — Place of the Ms.: —

Size: 12·3" by 6·9" Extent: 17 foll.

Language: Sanskrit. Script: Devanāgarī

Remarks: —

श्री० ॥ एवंसार्वज्ञोपायंसप्रपंचंनिरूप्यकामकलातत्वंसपरिकरंप्रपंचयितुमारभते अथानंतरंकृतशांतिककर्मभिः पुरोहितादिभिर्यथोचितंविहि
तमांगलिकःस्थितोमंगलगजोयेनसनरपतिःनगरंययौ द्रुतविलंबितं ॥ १ ॥ पुरंसमधिगम्यपरिसांत्वितःप्रियजनोयेनतृपतिभिरादृतंशासनंय
स्यसअधिराट्संमतैःसचिवैःसहदिवमिंद्रइवभुवमपालयत् ॥ २ ॥ इत्येवंनृपत्वंप्राप्ययतिराजेश्रीशंकरेभूमिमवतिसतितंपरमधिकृत्यत

श्री० ॥ अथदशमःसर्गः ॥ अथपुरोहितमंत्रिपुरःसरैर्नरपतिःकृतशांतिककर्मभिः ॥ विहितमांगलि
कःसयथोचितंनगरमास्थितभद्रगजोययौ ॥ १ ॥ समधिगम्यपुरेपरिसांत्वितप्रियजनःसचिवैःस
हसंमतैः ॥ भुवमपालयदादृतशासनोनृपतिभिर्दिवमिंद्रइवाधिराट् ॥ २ ॥ इतिनृपत्वमुपेत्यवसुंधरा
मवतिसंयमिभूभृतिमंत्रिणः ॥ तमधिकृत्यपरंकृतसंशयाइतिजजल्पुरनल्पधियोमिथः ॥ ३ ॥ मृति
मुपेत्ययथापुनरुत्थितःप्रकृतिभाग्यवशेनतथात्वयं ॥ नरपतिःप्रतिभातिनपूर्ववत्समुदिताखिलदि
व्यगुणोदयः ॥ ४ ॥ वसुददातियथातिवदर्थिनेवदतिगीष्पतिवद्गिरमर्थवित् ॥ जयतिफाल्गुनवत्प्र
तिपार्थिवान्सकलमप्यवगच्छतिशर्ववत् ॥ ५ ॥

स्मिन्परस्मिन्ननल्पबुद्धयोमंत्रिणःकृतसंशयाःसंतःपरस्परमूचुः ॥ ३ ॥ जल्पनमेवोदाहरति मृतिमुपेत्यप्रजाभाग्यवशेनयथापुनरुत्थितस्तथैव
प्रकृतिभाग्यवशेनैवायंनपूर्ववत्प्रतिभाति किंतुसमुदितानामखिलानांदिव्यगुणानामुदयोयस्मिंस्तथाभूतःप्रतिभातीत्यर्थः ॥ ४ ॥ गुणानेवोप
वर्णयति अर्थिनेययातिवद्धनंददाति तथाऽयमर्थवित्वाचस्पतिवद्गिरंवदति प्रतिराज्ञोऽर्जुनवज्जयति सर्वमपिमहादेववज्जानाति ॥ ५ ॥

अनुसवनंसर्वदाविसरणशीलैरपूर्वैःदातृत्वादिभिर्नान्यस्मिन्सुलभैर्गुणैरेषभूमिपतिराद्यःपरःपुमान्परमात्मेवविभाति पुष्पिताग्रावृत्तं ॥६॥ किंच वृक्षाअन्वृतुषुसुपुष्पितायाःगोमहिष्यश्चबहुतरदुग्धदुघाःक्षितिश्चाभिमतावृष्टिर्यस्यांसाआढ्यसस्याप्रजाश्चसर्वाःस्वविहितधर्मरताः ॥ ७ ॥ किंबहुनाअद्यराज्ञःप्रभावात्सर्वदोषाकरोपिकलिकालस्त्रेतामतिक्रामतितत उत्कृष्टोभवति तस्मात्प्राप्तैश्वर्यःकश्चिदस्मद्राज्ञःशरीरंप्रविश्यपृथि

अनुसवनविस्त्वरैरपूर्वैर्वितरणपौरुषशौर्यधैर्यपूर्वैः॥ अनितरसुलभैर्गुणैर्विभातिक्षितिपतिरेषपरःपुमानिवाद्यः॥ ६॥ अन्वृतुषुतरवःसुपुष्पिताग्राबहुतरदुग्धदुघाश्चगोमहिष्यः॥ क्षितिरभिमतवृष्टिराढ्यसस्यास्वविहितधर्मरताःप्रजाश्चसर्वाः॥ ७॥ कालस्त्रिष्यःसर्वदोषाकरोपित्रेतामत्येत्यद्यराज्ञःप्रभावात्॥ तस्मादस्मद्राजवर्ष्मंप्रविश्यप्राप्तैश्वर्यःशास्तिकश्चिद्धरित्रीं॥ ८॥ तदयंगुणवारिधिर्यथाप्रतिपद्येतनपूर्वकंवपुः॥ करवामतथेतिनिश्चयंकृतवंतःसचिवाःपरस्परं ॥ ९॥ अथतेभुवियस्यकस्यचिद्विगतासोर्वपुरस्तिदेहिनः॥ अविचार्यतदाशुदत्यतामितिभृत्यान्रहसिन्ययोजयन्॥ १०॥ अथराज्यधुरंधराधिपःपरमाप्तेषुनिवेश्यमंत्रिषु॥ बुभुजेविषयान्विलासिनीसचिवोन्यक्षितिपालदुर्लभान् ॥ ११॥

वींशास्ति शालि० ॥८॥ तत्तस्मादयंगुणसमुद्रोयथापूर्वंशरीरंनप्राप्नुयात्तथाकरवामेत्येवंसचिवाःपरस्परंनिश्चयंकृतवंतः वियोगिनी ॥९॥ अथैवंनिश्चयकरणानंतरंयस्यकस्यचिन्मृतकस्यदेहिनःशरीरंभूमावस्तितदविचार्याशुदह्यतामित्येवभृत्यानेकांतेन्ययोजयन् ॥ १० ॥ एवंमंत्रिणांजल्पनादिनिरूप्यराज्ञश्चरितंवर्णयितुमुपक्रमते अथराजदेहप्रवेशाद्यनंतरंभूमिपःपरमाप्तेषुमंत्रिषुराज्यभारंनिवेश्यविलासिनीसहायोऽन्यभूमिपालानांदुर्लभान्विषयान्बुभुजे ॥ ११ ॥

ज्योत्स्नावच्छुभ्रेस्फटिकफलकेमनोज्ञानिशिरोगृहाणिउपबर्हणानियस्मिन्तस्मिन्दुरोदरकेलिषुद्यूतकारक्रीडासुअक्षैर्दीव्यन्सन्राज्ञामिथोजयेअधरदशनंवाङ्खावाहंभुजेनोद्वहनंमहोत्पलेनताडनंरतिविपर्ययंग्लहंपणमकार्षीत् हरिणीवृत्तं रसयुगहयैर्न्सौम्रौस्लौगोपदाहरिणीतदेतिलक्षणात् ॥ १२ ॥ अधराज्जातायाःसुधायाःश्लेषाद्दुच्च्यंमुखवायोर्व्यतिकरवशात्संपर्कवशात्सुगंधिकांतानांकरेभ्यःप्राप्तमतएवातिप्रियंमदक

स्फटिकफलकेज्योत्स्नाशुभ्रेमनोज्ञशिरोगृहेवरयुवतिभिर्दीव्यन्नक्षैर्दुरोदरकेलिषु ॥ अधरदशनंबाङ्खावाहंमहोत्पलताडनंरतिविनिमयंराजाकार्षीद्ग्लहंविजयेमिथः॥ १२॥ अधरजसुधाश्लेषाद्दुच्च्यंसुगंधिमुखानिलव्यतिकरवशात्कामंकांताकरात्तमतिप्रियं॥ मधुमदकरंपायंपायंप्रियाःसमपाययत्कनकचषकैरिंदुच्छायापरिष्कृतमादरात् ॥ १३ ॥ मधुमदकलंमंदस्विन्नंमनोहरभाषणंनिभृतपुलकंसीत्काराढ्यंसरोरुहसौरभं॥ दरमुकुलिताक्षीषल्लज्जंविस्त्वरमन्मथंप्रचरदलकंकांतावक्त्रंनिपीयकृतीन्नृपः॥ १४ ॥

रमिंदुच्छाययाचंद्रप्रतिबिंबेनपरिष्कृतंमधुमद्यंकामंयथेष्टंपीत्वापीत्वाप्रियाःसमपाययत् ॥१३॥ मधुमदनकलमव्यक्ताक्षरंमंदस्विन्नमीषत्स्वेदयुक्तंमनोहरंभाषणंयस्मिन्निभृतरोमांचंसीत्काराढ्यंकमलस्यसौरभवत्सौरभंयस्यविस्त्वरःप्रसरणशीलोमन्मथोयत्र एवंविधंकांतामुखंनिपीयन्नृपःकृतकृत्योऽभूत् ॥ ॥ १४ ॥

विवृत्तेआवरणरहितेजघनेयस्मिन् संदष्टोऽधरोष्ठोयस्मिन् प्रणुन्नौप्रकर्षेणपीडितौस्तनौयस्मिन् प्रस्तुतंभणितंरतिकूजितंयस्मिन् प्राप्तउत्साहोयस्मिन् रणंतीमणिमेखलायस्मिन् निभृतमासादितंकरणंक्रियाभेदःसंवेशनंवायस्मिन् करणंहेतुकर्मणोः क्रियाभेदेंद्रियक्षेत्रकायसंवेशनेषु चेतिमेदिनी नृत्यंतिगात्राणियस्मिन् गताइतरस्यभावनायस्मात्तथाभूतंवाचामगम्यंकिमप्यतिशयितंसुखंप्रादुर्भूतमित्यर्थः ॥ १५ ॥ तत्रापिब्रह्मानंदमेवान्वभूदित्याह मनसिजेति श्रद्धाप्रीतीरतिश्चैवधृतिःकीर्तिर्मनोभवा विमलामोदिनीघोरामदनोत्पादिनीमदा मोहिनीदीपनीचैवश्येयावशकरीतथा रंजनीचैवमदनाकलाःस्त्र्यंगेषुसर्वशः दक्षिणांगंसमाश्रित्यआशिरश्चरणावधि पादेगुल्फेतथोरौचभगेनाभौकुचेहृदि क

विवृतजघनंसंदष्टोष्टंप्रणुन्नपयोधरंप्रस्तुतभणितंप्राप्तोत्साहंरणन्मणिमेखलं ॥ निभृतकरणंनृत्यद्गात्रंगतेतरभावनंप्रसृमरसुखंप्रादुर्भूतंकिमप्यपदंगिरां ॥ १५॥ मनसिजकलातत्वाभिज्ञोमनोज्ञविचेष्टितःसकलविषयव्यावृत्ताक्षःसदानुसृतोत्तमः ॥ कृतकुचगुरूपास्त्यात्यंतंसुनिर्वृतमानसोनिधुवनवरब्रह्मानंदंनिरर्गलमन्वभूत् ॥ १६॥ पुरेवभोगानुबुभुजेमहीभृत्सभोगिनीभिःसहितोप्यरंस्त ॥ कंदर्पशास्त्रानुगतःप्रवीणैर्वात्स्यायनेतत्त्वनिरैक्षताद्धा ॥ १७॥

क्षेकंठेतथोष्ठेचगंडेनेत्रेश्रुतावपि ललाटेचशिरोदेशेवसेत्कामस्तिथिक्रमात् दक्षेपुंसःस्त्रियावामेशुक्लेकृष्णेविपर्ययइत्युक्तप्रकारेणमनसिजस्यकामस्यकलास्वभिज्ञोमनोज्ञंविचेष्टितंयस्यसकलविषयेषुव्यापारयुक्तानींद्रियाणियस्यसदाऽनुसृताःप्रमदोत्तमायेनकृतायाकुचलक्षणगुरूपासनातयाऽत्यंतंसुनिर्वृतमंतःकरणंयस्यसनिरर्गलंनिराबाधंनिधुवनंमैथुनं मैथुनंनिधुवनंरतमित्यमरस्तत्रवरोयःब्रह्मानंदस्तमनुभूतवान् हरिणी ॥ १६ ॥ समहीभृत्पुरेवभोगिनीभिःप्रमदाभिःसहितोभोगानबुभुजे वात्स्यायनेप्रवीणैःसहितश्चकामशास्त्रानुगतोऽरंस्त तत्त्वकंदर्पशास्त्रंस्वयंसाक्षाद्दृष्टवान् उ० ॥ १७ ॥

तद्दृष्ट्वानिबंधमेकंचकारेत्याह वात्स्यायनेनप्रोदितं त्रिवर्गप्रतिपत्तिः विद्यासमुद्देशः नागरिकंवृत्तं नायकसहायदूतीकर्मविमर्शः प्रमाणकालभावेभ्योरत्यवस्थापनं प्रीतिविशेषाः आलिंगनविचाराः चुंबनविकल्पाः नखरदशनजातयःदशनच्छेद्यविधयःदेश्याउपचाराःसंवेशनप्रकाराः चित्ररतानि प्रहरणनयोगाः तद्युक्ताश्चसीत्कृतोपक्रमाःपुरुषायितं पुरुषोपसृप्तानि औपरिष्टकंरतारंभावसानिकं रतविशेषाः प्रणयकलहइत्यादिसमासव्यासात्मकंसूत्रजातंतदीयंभाष्यंचसम्यक्निरीक्ष्याभिनवार्थगर्भमेकंनिबंधममरकाख्यन्नृपवेषधारीव्यधत्तेत्यर्थः ॥

वात्स्यायनप्रोदितसूत्रजातंतदीयभाष्यंचनिरीक्ष्यसम्यक् ॥ स्वयंव्यधत्ताभिनवार्थगर्भंनिबंधमेकंनृपवेषधारी॥ १८॥ पाराशर्यवनिभृतिप्रविश्यराज्ञोवर्ष्मैवंविहरतितद्विलासिनीभिः॥ दृष्ट्वातत्समयमतीतमस्यशिष्यारक्षंतोवपुरितरेतरंजजल्पुः ॥ १९ ॥ आचार्यैरवधिरकारिमासमात्रंसोतीतःपुनरपिपंचषाश्चघस्राः ॥ अद्यापिस्वकरणमेत्यनःसनाथान्कर्तुंतन्मनसिनजायतेऽनुकंपा॥ २०॥

॥ १८ ॥ एवंराजदेहप्रवेशानंतरंकृतंतदीयंचरितंनिरूप्यतच्छिष्यचरितंवर्णयितुमुपक्रमते ॥ पराशरेणप्रोक्तंभिक्षुसूत्रमधीतइतिपाराशरीयतिःपाराशर्यपिमस्करीत्यमरस्तेषामवनिभृतिराज्ञिश्रीशंकरेराज्ञःशरीरंप्रविश्यैवंतद्विलासिनीभिर्विहरतिसतितस्यागमनकालंतत्संकेतंमासमात्रंवाव्यतिक्रांतंदृष्ट्वाअस्यशिष्याःशरीररक्षंतःपरस्परंजजल्पुः प्रहर्षणी ॥ १९ ॥ तज्जल्पनमुदाहरति आचार्यैर्मासमात्रमवधिःकृतःसोऽतीतःपुनरपिपंचषड्वादिनानिव्यतीतानिअद्यापिस्वशरीरंप्रविश्यास्मान्सनाथानूकर्तुंतस्यमनसिकरुणानजायते ॥ २० ॥

तस्मात्किंकुर्मःक्वगच्छामःनतुक्वचित्गत्वाकश्चनप्रष्टव्यइत्याशंक्याहुर्जाननूसनूइहवसतीतिनोअस्मभ्यंकअभिदध्यात् ननुसमुद्रपर्यतंक्षिति
तलमन्विष्यस्वयमेवविज्ञेयइतितत्राहुः आसिंधुभूमितलंविचित्यान्विष्यापीमंगुरुंविज्ञातुंकिंसमर्थाभवामोयतोऽन्यशरीरेगूढं ॥ २१ ॥ तथाक
रुणानिधिर्गुरुरपियदिसन्निधिंनविधास्यतितर्ह्यस्माकंकापिगतिर्नास्तीत्याशयेनाहुः करुणानिधिनागुरुणापियदित्यक्तावयमधुनासन्निहिता
स्तर्हिविपदंतकरंतत्स्वपदंभजतांपनश्चेदंसर्वैत्यजतांजगतिक्वगतिर्नकापीत्यर्थः इहतोटकमंबुधिसैःप्रथितं ॥ २२ ॥ नन्वेवंभूतगुरुविरहवतां

किंकुर्मःक्वनुम्हगयामहेक्वयामःकोजानन्निहवसतीतिनोभिदध्यात् ॥ विज्ञातुंकथमिममीश्महेविचिंत्याप्या
सिंधुक्षितितलमन्यगात्रगूढं ॥ २१ ॥ गुरुणाकरुणानिधिनात्यधुनायदिनोनिहिताविहितात्यजिताः ॥ जग
तिक्वगतिर्भजतांत्यजतांस्वपदंविपदंतकरंतदिदं ॥ २२ ॥ निःशेषेंद्रियजाड्यत्हन्नवनवाह्लादंमुहुस्तन्वतीनि
त्याश्लिष्टरजोयतीशचरणांभोजाश्रयाश्रेयसी ॥ निष्प्रत्यूहविजृंभमाणवृजिनस्योद्वासनावासनानिःसीमा
त्हदयेनकल्पितपरारंभाचिरंभाव्यते ॥ २३ ॥

भवतांकथंजीवनमितितत्राहुः सर्वेंद्रियजाड्यहृयोनवीननवीनाह्लादस्तंमुहुर्वितन्वतीपुनश्चनित्यमश्लिष्टमस्पृष्टंरजोयाभ्यांतेरजोगुणलक्षण
पांसुविनिर्मुक्तयतीशस्यचरणकमलेआश्रयोयस्यअतएवश्रेयसीअतिश्रेष्ठापुनश्चनिष्प्रत्यूहंनिर्विघ्नंयथास्यात्तथाविजृंभमाणस्यवृजिनस्यो
द्वासनाविनाशिकानिरवधिरूपावासनासाहृदयेनकल्पितालिंगनाचिरंभाव्यते तथाचगुरुचरणवासनाभावनमेवजीवनसाधनमितिभावः
शा॰ ॥ २३ ॥

तत्रकेचिदौत्सुक्यमाविष्कुर्वंतआहुः सत्वपादपैर्व्यवसायरूपवृक्षैःफलितैरिवयोगसंपदांपरिणामैरिववैदिकश्रियांसमयैर्भासैरिव समयःशपथे
भाससंपदोरितिविश्वप्रकाशः तत्वनिर्णयैःशरीरवद्भिरिवनिजलाभवैभवात्सधनैरिवउपशांतिलक्षणयाकांतयाकलत्रसहितैरिवतेभ्योन्यस्या
भावतयासकलात्मकैस्तेजोभिःकदानुगृह्येयअनुगृहीताभूयास्मेतिद्वयोरर्थः वियोगिनी ॥ २४ ॥ २५॥ तत्रकश्चिदतीवदुःखितआचार्यएवम
मगतिंविधास्यतीत्याहासतामविनयंविनयन्दूरीकुर्वन्सतामतिवेगवंतंसंसाराग्निंतिरयन्अपगतंकरिष्यन्योयोगभृतांवरोजगतिजयतिएषमम

फलितैरिवसत्वपादपैःपरिणामैरिवयोगसंपदां ॥ समयैरिववैदिकश्रियांसशरीरैरिवतत्वनिर्णयैः ॥ २४ ॥ सध
नैर्निजलाभवैभवात्सकुटुंबैरुपशांतिकांतया ॥ अतदन्यतयाखिलात्मकैरनुगृह्येयकदानुधामभिः ॥ २५॥ अवि
नयंविनयन्नसतांसतामतिरयंतिरयन्भवपावकं ॥ जयतियोयतियोगभृतांवरोजगतिमेगतिमेषविधास्यति ॥
॥ २६ ॥ विगतमोहतमोहतिमाप्ययंविधुतमायतमायतयोभवन् ॥ अम्रतदस्यतदस्यदृशःस्रुतावबतरेमतरेम
शुगर्णवं ॥ २७॥ शुभाशुभविभाजकस्फुरणदृष्टिमुष्टिंधयःक्षपांधमतपांथदुष्कथकदंभकुक्षिंभरिः ॥ कदाभव
सिमेपुनःपुनरनाद्यविद्यातमःप्रम्रज्यगलितद्वयंपदमुदंचयन्नद्वयं ॥ २८ ॥

गतिंविधास्यति द्रु॰ ॥ २६ ॥ केचित्तुतद्दर्शनेनैवशोकसागरस्यतरणंमत्वाआहुर्यैविगतामोहलक्षणतमसांसंहतिर्यस्मान्निरावरणतत्वज्ञानवंतं
प्राप्ययनयोविधूतमायतमाअतिशयेनविधूताकंपितामायायैस्तथाभूताअभवन् तस्यास्याम्रतप्रदस्यचक्षुषोमार्गेयदाऽवतरेमतदाशोकसमुद्रंत
रेम ॥२७॥ सकलानर्थनिवर्तकमद्वयानंदप्रापकंतदीयमुपदेशंस्मरन्कश्चिदाह पुनःपुनर्मेऽनाद्यविद्यातमोविम्रज्यगलितद्वैतमद्वयंपदमुदंचयन्प्र
काशयन्पुण्यापुण्यविभाजकस्फुरणदृष्टेर्मुष्टिंधयःसाराकर्षकःराज्यंधकारात्मकेषुमतेषुपांथानांमध्येयेदुष्कथकास्तेषांदंभस्यकुक्षिंभरिर्भक्ष
कःकदाभवसि पृथिवी ॥ २८ ॥

कश्चिस्त्वतिविह्वलःसन्नवश्यंदर्शनंदेहीत्याशयेनाह हेआचार्येहजीवद्दशायामेवकिंकुर्वाणंकिंकरतांप्राप्तंनिर्वाणंयस्यास्तयायया वाचानिज पादपद्मजुषांमर्त्यानांबुद्धिकल्मषंसमूलंरुंधानस्त्वंशीघ्रंनायास्यसिचेत्तर्हिसुबुद्धिभिःकृतःपरिहासोयस्यतस्यतेदासस्यमेदुःखांतोनभवेदिति हे स्तुत्यसपुनस्त्वंजानीहिमांमामीनीहिनघातय शा० ॥ २९ ॥ इत्येवंमित्रजनेखेदमुपेयुपिसतिपरिज्ञातोयतिराजस्यस्वगुरोर्महिमायेनसपद्म पादोऽर्थवतावचनेनशोकंशमयन्निदंवक्ष्यमाणमुवाच तो० ॥ ३० ॥ यदुवाचतदाह नोऽस्माकंक्लैब्यंपर्याप्तमतोहेसखायउपेत्यमिलित्वा

मर्त्यानांनिजपादपंकजजुषामाचार्यवाचायया रुंधानोमतिकल्मषंत्वमिहकिंकुर्वाणनिर्वाणया ॥ द्राङ्नाया स्यसिचेत्सुधीकृतपरीहासस्यदासस्यतेदुःखांतोनभवेदितीड्यसपुनर्जानीहिमांनीहिमा ॥ २९ ॥ इतिखेद मुपेयुषिमित्रजनेप्रतिपन्नयतिक्षितिभृन्महिमा ॥ शुचमर्थवताशमयन्वचसानिजगादसरोरुहपादइदं ॥ ॥३०॥पर्याप्तंनःक्लैब्यमुपेत्यात्रसखायःकृत्वोत्साहंभूमिमशेषामपिधानात्॥अन्वेष्यामोभूविवराण्यप्यथच ग्रांयद्वद्देवंदेवमनुष्यादिषुगूढं ॥ ३१ ॥ अनिर्विण्णचेताःसमास्थाययत्नंसुदुष्प्रापमप्यर्थमाप्नोत्यवश्यं ॥ मु हुर्विघ्नजालैःसुराहन्यमानाःसुधामप्यवापुर्ह्यनिर्विण्णचित्ताः ॥ ३२ ॥

उत्साहंकृत्वासर्वांभूमिसपिधानात्तिरोधानादेवअन्वेष्यामोऽथानंतरंभूविवराणिपातालान् तदनंतरंदिवंदेवमनुष्योरगादिगूढंमहादेवमिव वेदैं रंध्रैर्म्नौयसगामत्तमयूरं ॥ ३१ ॥ एवमुक्तेपिदुःसाध्यमालोच्योत्साहमकुर्वतआलक्ष्याहानिर्विण्णंनिर्वेदरहितंचित्तंयस्यसयत्नंसम्यगास्थाय सुदुष्प्रापमप्यर्थमवश्यंप्राप्नोतिहियस्मान्मुहुर्विघ्नजालैर्हन्यमानाअपिसुराअनिर्विण्णचित्ताअतिदुर्लभामपिसुधांप्रापुःहियस्मादनिर्विण्णचि त्ताअतएवंभूताअपिदेवाःसुधामप्यवापुरितिवा भुजंगप्रयातंभवेद्यैश्चतुर्भिः ॥ ३२ ॥

यद्यप्यन्यगात्रप्रतिच्छन्नरूपत्वान्नोऽस्माकंगुरुर्दुरन्वेषणःस्यात्तथापियथाराहूदरस्थोपिचंद्रःस्वीयैःप्रकाशैर्विज्ञातुंशक्यस्तद्वत्तदीयैर्गुणैरेवसगु रुर्वेत्तुंशक्यः ॥ ३३ ॥ ननुतथापिक्वगतोयत्रान्वेष्यइतिचेत्तत्राह इक्षुधन्वनःकामस्यागममपेक्षयायतिशरीरान्निर्गतःसुभ्रुवांविभ्रमाणांप दंकामशास्त्रस्योचितंराज्ञःशरीरंप्राप्तुमर्हति कामागमापेक्षयैवगतोनतुतज्जन्यसुखेच्छयेतिबोधयितुमाह कामविनिर्मुक्तानामग्रणीः रैश्चतुर्भि र्वतास्रग्विणीसंमता ॥ ३४ ॥ नन्वेवमपिराज्ञांबहुत्वात्कथमस्यदेशस्यराज्ञःशरीरेप्रविष्टइतिविज्ञेयमितिचेत्तत्राह नित्यतृप्ताग्रगासिनाऽस्मद्गु

यदप्यन्यगात्रप्रतिच्छन्नरूपोगुरुरन्वेषणःस्याद्गुरुर्नस्तथापि ॥ स्वभानूदरस्थःशशीवप्रकाशैस्तदीयैर्गुणैरेववे त्तुंसशक्यः ॥ ३३ ॥ इक्षुचापागमापेक्षयानिर्गतोवर्ष्मतस्योचितंकृष्णवर्त्मद्युति ॥ विभ्रमाणांपदंसुभ्रुवां भूपतेःप्राप्तुमर्हत्यकामाग्रणीःसंयमी ॥ ३४ ॥ नित्यतृप्ताग्रयाय्याश्रितेनिर्वृताःप्राणिनोरोगशोकादिनाने क्षिताः ॥ दस्युपीडोज्झिताःस्वस्वधर्मेरताःकालवर्षीस्विराण्मेदिनीकामसूः ॥ ३५ ॥ तदिहालस्यमपास्यविचे तुंनिरवधिसंसृतिजलधेःसेतुं ॥ देशिकवरपदकमलंयामोनवथाऽनेहसमत्रनयामः ॥ ३६ ॥ इतिजलरुहपद वचनंसर्वंमनसिनिधायनिराकृतगर्वं ॥ कांश्चित्तत्रनिवेश्यशरीरंरक्षितुमन्येनिरगुरुदारं ॥ ३७ ॥

रुणाश्रितेदेशेप्राणिनआनंदितायतोरोगशोकादिनानावेक्षितायतश्चोरपीडाविनिर्मुक्ताःस्वस्वधर्मेरताश्चस्युःस्वराडिंद्रःकालवर्षीस्यात्भूमिश्च कामसूःस्यात् ॥ ३५ ॥ तत्तस्मादस्मिन्कालेआलस्यंविहायानाद्यनंतसंसारसमुद्रस्यसेतुंदेशिकवरचरणारविंदंविचेतुंगच्छामोऽस्मिन्देशे वृथाकालंननयामः मात्रासमकंनवमोलांतं ॥ ३६ ॥ इत्येवंपद्मपादस्यवचनंनिराकृतगर्वैर्मनसिसर्वंनिधायकांश्चिदुदारंगुरुशरीरंरक्षितुंत स्मिन्स्थानेनिवेश्यान्येनिर्गताः ॥ ३७ ॥

तेपर्वतात्पर्वतंदेशाद्देशंभूमिमनिशंचिन्वंतोधिकृतादेवानांनिवेशायैस्तान्स्फीतानमरकन्नृपतेर्देशान्प्रापुःश्रामवंतः ॥ ३८ ॥ मृत्वापुनरप्यु त्थितममरकसंज्ञंनृपंपृथुदिलीपतुल्यंश्रुत्वाचार्यमत्वाऽमंदंविरहजन्यंदैन्यंहित्वाधैर्यंप्रापुः ॥ ३९ ॥ तेचतरुणीषुसक्तंगानविलोलंभूपालंज्ञा त्वास्वीकृतगायकवेषानगरंविविशुर्यतोविदितसमस्तविशेषाः ॥ ४० ॥ राज्ञेज्ञापितगानविद्यातिशयाः यतस्तस्यराज्ञःसंग्रहणायविधृतोऽति

तेचिन्वंतःशैलाच्छैलंविषयाद्विषयंभुवमनुवेलं ॥ प्रापुर्धिकृतविबुधनिवेशान्स्फीतानमरकनृपतेर्देशान् ॥ ॥ ३८ ॥ मृत्वापुनरप्युत्थितमेनंश्रुत्वावैन्यदिलीपसमानं ॥ त्यक्काविरहजदैन्यममंदंमत्वाचार्यंधैर्यमविंद न् ॥ ३९ ॥ तेचज्ञात्वागानविलोलंतरुणीसक्तंधरणीपालं ॥ विविशुःस्वीकृतगायकवेषानगरंविदितसमस्त विशेषाः ॥ ४० ॥ राज्ञेज्ञापितविद्यातिशयास्तेतत्संग्रहविधृतातिशयाः ॥ रमणीशतमध्यगमवनींद्रंददृशुस्ता रावृतमिवचंद्रं ॥ ४१ ॥ वरचामरकरतरुणीकंकणरंजितमनोहरपश्चाद्भागं ॥ गीतिगतिज्ञोद्गीतश्रुतिसुखता नसमुल्लसदग्रिमदेशं ॥ ४२ ॥ धृतचामीकरदंडसितातपवारणरंजितरत्नकिरीटं ॥ श्रितविग्रहमिवरतिपति माश्रितभुवमिवसांतःपुरममरेशं ॥ ४३ ॥

शयोयैस्तेत्तारावृतंचंद्रमिवतरुणीमध्यगंतंभूमींद्रंददृशुः ॥ ४१ ॥ भूमींद्रंविशिनष्टि वरचामरकराणांतरुणीनांकंकणैरंजितोमनोहरःपश्चाद्भा गोयस्यतं पुनश्चगीतिगतिज्ञैरुद्गीतेनश्रवणसुखेनतानेनसमुल्लसदग्रिमदेशोयस्यतं ॥ ४२ ॥ पुनश्चधृतश्चामीकरोहिरण्मयोदंडोयस्यतथाभूते नसितेनातपवारणेनछत्रेणरंजितंरत्नकिरीटंयस्यतं स्वीकृतविग्रहंरतिपतिमनंगमिव यद्वा श्रितभूमिमंतःपुरसहितंदेवेशंपुरंदरमिव ॥ ४३ ॥

एवंभूतंराजानंदृष्ट्वायत्कृतवंतस्तदाह रुचिरवेषाःतांसंसदंसमासाद्यनयनसंज्ञयादत्तासनाराज्ञासम्यगाज्ञप्तामूर्छनापदविदस्तेसभांमोहयं सुस्वरंजगुः मूर्छनालक्षणंतु क्रमात्स्वराणांसप्तानामारोहश्चावरोहणं सामूर्छेत्युच्यतेग्रामस्थाएताःसप्तसप्तचेति तत्रस्वराः श्रुतिभ्य स्वराःषड्जर्षभगांधारमध्यमाः पंचमोधैवतश्चाथनिषादइतिसप्ततेइत्युक्ताःसप्त सामान्यतःस्वरस्वरूपंतु श्रुत्यनंतरभावीयःस्निग्धोनुरण कः स्वतोरंजयतिश्रोतुश्चित्तंसस्वरउच्यतइति श्रुतिर्नामस्वरारंभकावयवविशेषस्तदुक्तं प्रथमश्रवणाच्छब्दःश्रूयतेह्रस्वमात्रकः साश्रु संपरिज्ञेयास्वरावयवलक्षणेति अथग्रामलक्षणंयथाकुटुंबिनःसर्वेप्येकीभूताभवंतिहि तथास्वराणांसंदोहोग्रामइत्यभिधीयते षड्ग्रामे

रुचिरवेषाःसमासाद्यतांसंसदंनयनसंज्ञाबितीर्णासनाभूभुजा ॥ समतिसृष्टास्ततःसुस्वरंमूर्छनापदविदस्ते जगुर्मोहयंतःसभां ॥ ४४ ॥ भृंगतवसंगतिमपास्यगिरिशृंगेतुंगविटपिनिसंगमजुषित्वदंगे ॥ स्वांगरचिता सकलुषांतरंगाःसंगमकृतेभंगमुपयांतिभृंगाः ॥ ४५ ॥

वेदादौमध्यमग्रामएवच गांधारग्रामइत्येतद्ग्रामत्रयमुदाहृतं नंदावर्तोऽथजीमूतःसुभद्रोग्रामकास्त्रयः षड्जमध्यमगांधारास्त्रयाणांजन्महेतु इति तथाचैवंभूतग्रामत्रयेपिप्रत्येकंसप्तसप्तचमूर्छनाइत्येकविंशतिर्मूर्छनाभवंति तथाभूतमूर्छनापदविदस्तेसुस्वरंजगुरित्यर्थः यच्छंदोनोक्त रसमनु तितत्सूरिभिःप्रोक्तं ॥ ४४ ॥ गानव्याजेनस्वगुरुप्रतिबोधनंकृतवतांतद्गानमुदाहरति हेभृंगश्रुतिसूत्रादिलक्षणकुसुममकरंदास्वादन हिर वसंगतिसंगममपास्यविहायोच्चवृक्षवतिगिरिशृंगेसंगमजुषित्वदंगेतवशरीरेसतित्वच्छरीरस्यरक्षणायरचिताःसकलुषंदुःखयुक्तंसंतरंगमं खहे येषांतेभृंगाःशिष्यास्तवसंगमार्थंभंगमुपयांतिभेदंप्राप्नुवंतीत्यर्थः इंदुवदनाभजसनैःसगुरुयुग्मैः ॥ ४५ ॥ र्भा

पंचशरस्यकामस्ययंःसमयःकलादिरूपःसंकेतःसिद्धांतोवातस्यसंचयार्थंप्रांचंशिवगुरूद्भवंप्रपंचंशरीरंमुंचन्निवेहास्मिन्राजशरीरेस्थाने चरसि तथाच हेपंचजनेषुमनुजेषुमुखश्रेष्ठ यद्वा यस्मिन्पंचपंचजनाआकाशश्चप्रतिष्ठितस्तमेवमन्यआत्मानंविद्वान्ब्रह्मामृतोमृतं त्युक्तानांसांख्यरीत्यामूलप्रकृतिरविकृतिर्महदाद्याःप्रकृतिविकृतयःसप्तषोडशकस्तुविकारोनप्रकृतिर्नविकृतिःपुरुषइतिपंचविंशतितत्व खशुद्धात्मन् पंचजनपदस्यपंचपंचजनपरत्वाश्रयणात्सिद्धांतरीत्यावाक्यशेषस्थानांप्राणचक्षुःश्रोत्रान्नमनसांपंचजनानांमुखाधिष्ठ पंचाननमप्यगच्छन्शिवंस्वस्वरूपमप्यनाप्नुवन् गतिश्चासौत्वमितिहेतोःकुतःखलुवंचितोसि गा॰ ॥ ४६ ॥ किंचहेशरत्पूर्णमासी

पंचशरसमयसंचयकृतेप्रांचमुदंचन्निवेहसंचरसिप्रपंचं॥ पंचजनमुखपंचमुखमप्यनंचन्त्वंचगतिरितिकिं किलवंचितोसि॥ ४६ ॥ पर्वशशिमुखसर्वमपहायपूर्वंकुर्वदिहगर्वमनुसृत्यत्वदपूर्वं॥ नस्मरसिवस्त्वस्मदीयमि तिकस्मात्संस्मरतदस्मरपरमस्मदुक्त्या॥ ४७॥ नेतिनेत्यादिनिगमवचनेननिपुणंनिषिध्यमूर्तामूर्तराशिं॥ अ शक्यनिह्नवंस्वात्मरूपतयाजानंतिकोविदास्तत्त्वमसितत्त्वं॥ ४८॥

पूर्वंसर्वंशांतिदांत्यादिकमपहायेहगर्वंकुर्वन्मानसमनुसृत्यास्मदीयवस्त्वितिकस्मान्नस्मरसितत्तस्मात् हेऽस्मराकामास्मदुक्त्यापरंस्वस्वरूपं रतत्परमितिवा ॥४७॥ अस्मदुक्त्यापरंस्मरेत्युक्त्वाऽथातआदेशोनेतिनेति अस्थूलमनण्वह्रस्वमदीर्घमनंतरमबाह्यमपूर्वमनपरमशब्दमस्पर्शम पमव्ययं तथारसंनित्यमगंधवच्चयत्अनाद्यनंतंमहतःपरंध्रुवंनचाप्यंतंमृत्युमुखात्प्रमुच्यतइत्यादिश्रुतिभिस्तंस्मारयंति नेतिनेत्यादिनिगमव नेनमूर्तामूर्तराशिसम्यङ्निषिध्यसर्वाधिष्ठानत्वात्निरवधिबाधायोगात् प्रतिषेद्धुःस्वरूपत्वेनप्रतिषेधसाक्षितयावस्थितत्वात्सत्यस्यापिस स्तीत्येवोपलब्धव्यः असन्नेवसभवतिअसद्ब्रह्मेतिवेदविदित्यादिश्रुतेश्चनिषेद्धुमशक्यंयदहंब्रह्मास्मीतिस्वात्मरूपतयाविद्वांसोजानंतितत्तत्त्व मार्थवस्तुत्वमसि ॥ ४८ ॥ ॥५॥

तथापंचकोशविवेकेनकवयोयदात्मत्वेनप्रतिपद्यंतेतत्तत्त्वंत्वमसीतिस्मारयंति आकशादिकंविश्वमुत्पाद्यानुप्रविश्यान्नमयप्राणमयमनो विज्ञानमयानंदमयकोशलक्षणेतुषजालेगूढंयुक्तिलक्षणावघातेनकवयोविविच्यतंदुलवद्यदाददतितत्त्वंत्वमसि तथाचश्रुतिः तस्माद्वा दात्मनआकाशःसंभूतआकाशाद्वायुर्वायोरग्निरग्नेरापअद्भ्यःपृथिवीपृथिव्याओषधयओषधीभ्योन्नमन्नात्पुरुषःसवाएषपुरुषोऽन्नरसमयः त स्माद्वाएतस्मादन्नरसमयादन्योंतरआत्माप्राणमयस्तस्माद्वाएतस्मात्प्राणमयादन्योंऽतरआत्मामनोमयःतस्माद्वाएतस्मान्मनोमयादन्योंतरआ त्माविज्ञानमयस्तस्माद्वाएतस्माद्विज्ञानमयादन्योंतरआत्माआनंदमयःसोऽकामयतबहुःस्यांप्रजायेयेति सतपोतप्यतसतपस्तप्त्वाइदं सर्व मसृजत यदिदंकिंचतत्सृष्ट्वातदेवानुप्राविशत् तदनुप्रविश्यसच्चत्यच्चाभवदित्याद्यायुक्तिस्तावद्विमतोदेहआत्मानभवतिकार्यत्वात्घटवत् नन्

खाद्यमुत्पाद्यविश्वमनुप्रविश्यगूढमन्नमयादिकोशतुषजालेकवयो
विविच्ययुक्त्यवघाततोयत्तंदुलवदाददतितत्त्वमसितत्त्वं॥ ४९॥

क्षेबाधकाभावादप्रयोजकोयंहेतुरितिचेन्नाकृताभ्यागमकृतविप्रणाशाख्यबाधकसद्भावात् तथाविवादास्पदःप्राणआत्मानभवति जडत्वादिति घटवत् तथामनोमयआत्मानभवति विकारत्वाद्देहवत् तथाविज्ञानमयआत्मानभवति विलयाद्यवस्थावत्त्वाद्घटादिवत् तथानंदमयोपरमनु त्मानभवति कादाचित्कत्वादभवत्तस्मादानंदएवात्माभवितुमर्हतिनित्यत्वात् यआत्मानभवति नासौनित्योयथादेहादिः आत्मन [illegible] हिर संभूतइत्यादिश्रुत्याआकाशादेरनित्यत्वावगमान्नानैकांतिकतेति नन्वाङ्पूर्वादिनास्यविहरणेवर्तमानाद्ददातेरात्मनेपदंस्यादित्यर्थक [illegible] खहे स्यविहरणइतिसूत्रादाददतइतिभवितव्यमितिचेन्न भिक्षामाददातीतिप्रयोगवदत्रङिद्विशिष्टस्याकारस्याग्रहणेनाददतीतिप्रयोगस्य [illegible] र्मभि त्सूत्रेङिद्विशिष्टाकारग्रहणस्याङिद्विशिष्टादाकारादुत्तरस्यददातेरात्मनेपदाभावज्ञापनार्थत्वात् ॥ ४९ ॥

॥ ७ ॥

सर्वेंद्रियालंबनंतत्त्वंत्वमेवेतिस्मारयंति यथाविषमदेशेषुस्वैरंसंचारिणोऽश्वान्कशाभिघातेनरश्मिभिःसम्यङ्निवर्त्यशंकौवध्नंतितथाविष
यलक्षणेषुदेशेषुस्वैरंसंचारिणइंद्रियलक्षणान्हयान्दोषदर्शनलक्षणकशाभिघातेनमनोवृत्तिलक्षणरश्मिभिर्यस्मिन्परमात्मतत्त्वेधीमं
तत्तत्त्वंत्वमसि तथाचश्रुतिः आत्मानंरथिनंविद्धिशरीरंरथमेवतु बुद्धिंतुसारथिंविद्धिमनःप्रग्रहमेवच इंद्रियाणिहयानाहुर्विषयांस्तेषु
यस्तुविज्ञानवान्भवतियुक्तेनमनसासदा तस्येंद्रियाणिवश्यानिसदश्वाइवसारथेरिति ॥ ५० ॥ अथजाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्युपाधि
त्वंत्वमसीतिस्मारयंतिआत्माजाग्रदाद्युपाधिभ्योऽन्योन्यव्यावर्तमानेषुतेष्वनुस्यूतत्वात्पुष्पेभ्यःसूत्रमिवेत्येवमुपाधित्रयपृथक्त्वेनयत्सूरयो

विषमविषयेषुसंचारिणोक्षाश्वान्दोषदर्शनकशाभिघाततः ॥ स्वैरंसन्निवर्त्यस्वांतरश्मिभिर्धीराब
ध्नंतियत्रतत्त्वमसितत्त्वं ॥ ५० ॥ व्यावृत्तजाग्रदादिष्वनुस्यूतंतेभ्योन्यदिवपुष्पेभ्यइवसूत्रं ॥ इंद्रियप
दौपाधिकत्रयपृथक्त्वेनविदंतिसूरयस्तत्त्वमसितत्त्वं ॥ ५१ ॥ पुरुषएवेदमित्यादिवेदेषुसर्वकारणत
यायस्य ॥ सार्वात्म्यंहाटकस्येवमुकुटादितादात्म्यंसरसमाम्नायतेतत्त्वमसितत्त्वं ॥ ५२ ॥

त्तत्त्वंत्वमसिस्पष्टंचेदंजनकयाज्ञवल्क्यादिसंवादेनश्रुत्याप्रतिपादितं ॥ ५१ ॥ किंचपुरुषएवेदंसर्वंयद्भूतंयच्चभव्यंसर्वंखल्विदंब्रह्मतज्जला
देवसौम्येदमेकमेवाद्वितीयमैतदात्म्यमिदंसर्वंयथासौम्यैकेनलोहमणिनासर्वंलोहमयंविज्ञातंस्याद्वाचारंभणंविकारोनामधेयंलोहमित्येव स
मित्यादिवेदेषुसर्वकारणतयासुवर्णस्ययथाकटकमुकुटादितादात्म्यंतथायस्यसार्वात्म्यंसरसंयथास्यात्तथाआम्नायते उपक्रमोपसंहारौ ॥ ५ ॥
सोऽपूर्वताफलं अर्थवादोपपत्तिश्चलिंगान्येतानिषट्क्रमादित्युक्तषड्विधतात्पर्यलिंगैःस्वारस्येनोपदिश्यते तत्तत्त्वंत्वमसि ॥ ५२ ॥

किंच यश्चाहमस्मिन्शरीरेविभामिसोऽसौरविमंडलस्थोऽस्ति योसौरविमंडलेविभातिसोऽहमस्मीत्येवंव्यतिहारेणवेदवादिनःप्रयत्नतोय
मध्यापयंतितत्तत्त्वंत्वमसि तथाचश्रुतिः तद्यत्तत्सत्यं असौसआदित्योएषयएतस्मिन्मंडलेपुरुषोयश्चायंदक्षिणेक्षन्पुरुषस्तावेतावन्यो
न्यप्रतिष्ठिताविस्याद्या ॥ ५३ ॥ किंच वेदानुवचनसद्दानयज्ञतपोहितमेध्याशनादिधर्मैःश्रद्धयाऽनुष्ठितैःविद्ययोपासनयाचयुक्तैरत्यंतनिर्मलें
द्रियाणियेषांतेब्राह्मणायद्ब्रह्मविविदिषंतिवेदितुमिच्छंति तत्तत्त्वंत्वमसि तथाचश्रुतिः तमेतंवेदानुवचनेनब्राह्मणाविविदिषंतियज्ञेनदानेनत
नाशकेनयद्विद्ययोपनिषदाकरोतितद्वीर्यवत्तरंभवति दानादेःतत्त्वंतुभगवतोक्तं सात्विकत्ववेदानुवचनादेःप्रज्वलितार्धशिरस्कस्यजलरा

यश्चाहमत्रवर्ष्मणिभामिसोसौयोसौविभातिरविमंडलेसोहमिति ॥ वेदवेदिनोव्यतिहारतोयदध्यापयंतिय
त्नतस्तत्त्वमसितत्त्वं ॥ ५३ ॥ वेदानुवचनसद्दानमुखधर्मैःश्रद्धयानुष्ठितैर्विद्ययायुक्तैः ॥ विविदिषंत्यत्यंत
विमलस्वांताब्राह्मणायद्ब्रह्मतत्त्वमसितत्त्वं ॥ ५४ ॥ शमदमोपरमादिसाधनैर्धीराःस्वात्मनात्मनियदन्विष्य
कृतकृत्याः ॥ अधिगतामितसच्चिदानंदरूपानपुनरिहखिद्यंतितत्त्वमसितत्त्वं ॥ ५५ ॥

इति
शेच्छावदुत्कटेच्छाप्रतिकरणत्वं नतुसामान्येच्छांप्रतिअजागलस्तनायमानायास्तस्याःपूर्वमेवसिद्धत्वात् यद्वाऽश्वेनजिगमिषतीत्यत्रेवरमनु
श्वस्येवज्ञानंप्रत्येवकरणत्वमस्तु ॥ ५४ ॥ किंच शमदमोपरमक्षांतिसमाधिश्रद्धालक्षणैःसाधनैःस्वात्मस्वरूपेणात्मनिबुद्धौयदन्विष्य हिर
सत्यंज्ञानमनंतंब्रह्मविज्ञानमानंदंब्रह्मेत्यादिश्रुतिबोधितमनंतादिस्वरूपंयैस्तेकृतकृत्याःसंतःपुनरिहसंसारेजन्ममरणादिलक्षणंखेदंनाप्नुवंति खवहे
त्तत्त्वंत्वमसि तथाचश्रुतिः शांतोदांतउपरतस्तितिक्षुःसमाहितआत्मन्येवात्मानंपश्येदितिश्रद्धान्वितोभूत्वेतिचयद्वेताःशिष्याणांपृथक्पृथगभि
यइतिबोध्यं ॥ ५५ ॥

एवमविगीतमानंदितंवर्णितात्मवस्तुश्रुत्वा अर्थोविषयः अर्थोविषयधनकारणवस्तुषुइतिकोशः निर्ज्ञातंकर्तव्यंयेनसन्नृपतिः पूरिताआ
तानेतान्शिष्यान्विससर्ज अर्याद्वितीकेऽर्धेयद्गदितंलक्षणंतत्स्यात् यद्युभयोरपिदलयोरुपगीतितांमुनिर्ब्रूते ॥ ५६ ॥ सभायांतैःप

अविगीतमेवंनरपतिराकर्ण्यवर्णितात्मार्थं ॥ विससर्जपूरिताशानेतान्निर्ज्ञातकर्तव्यः ॥ ५६ ॥ उद्बो
धितःसदसितैरवलंब्यमूर्छांनिर्गत्यराजतनुतोनिजमाविवेश ॥ गात्रंपुरोदितनयेनसदेशिकेंद्रःसं
ज्ञामवाप्यचपुरेवसमुत्थितोभूत् ॥ ५७ ॥ तदनुकुहरमेत्यपूर्वदृष्टंनरपतिभृत्यविसृष्टपावकेन ॥ निज
वपुरवलोक्यदह्यमानंझटितिसयोगधुरंधरोविवेश ॥ ५८ ॥

दिभिरुद्बोधितोमुर्छामवलंब्यपूर्वोक्तन्यायेनराजशरीरान्निर्गत्यनिजशरीरमाविवेश सदेशिकेंद्रःसंज्ञांचेतनामवाप्यचपुनरुत्थितोऽभूत्
॥ ५७ ॥ ननुराजभृत्यविसृष्टाग्निनादह्यमानंशरीरंकथंविवेशेत्याशंक्याह तस्मात्राजतनुतोनिर्गमनात्पश्चात्पूर्वदृष्टंगुहाछिद्रमेत्यनर
विसृष्टपावकेनदह्यमानंनिजशरीरमवलोक्ययतोयोगधुरंधरोऽतोझटितिविवेश पुष्पिताग्रा ॥५८॥

एवमपिदहनंकथंशमितवानित्याकांक्षायामाह सपदितत्क्षणेआत्मविद्यधानःश्रीशंकराचार्यःदहनस्यशांतयेमहांतंशरणेसाधुंनरसिं
धोक्षजमधोऽक्षिजन्यंज्ञानंयस्मात्तंविष्णुंअधिकंकलाभिर्लसंतिपदानियासुताभिःस्तुतिभिःशीघ्रमतोषयत् तथाहि श्रीमत्पयोनिधिनि
कृपाणेभोगींद्रभोगमणिरंजितपुण्यमूर्ते योगीशशाश्वतशरण्यभवाब्धिपोतलक्ष्मीनृसिंहममदेहिकरावलंबं १ ब्रह्मेंद्ररुद्रमरुदर्ककि
कोटिसंघट्टितांघ्रिकमलामलकांतिकांत लक्ष्मीलसत्कुचसरोरुहराजहंसल० २ संसारघोरगहनेचरतोमुरारेमारोग्रभीकरमृगप्रवरार्दित
आर्तस्यमत्सरनिदाघनिपीडितस्यल० ३ संसारकूपमतिघोरनिदाघमूलंसंप्राप्यदुःखशतसर्पसमाकुलस्य दीनस्यदेवकृपणापदमागतस्य

सपदिदहनशांतयेमहांतंनरमृगरूपमधोक्षजंशरण्यं ॥ स्तुतिभि
रधिकलालसत्पदाभिस्त्वरितमतोषयदात्मविद्यधानः ॥ ५९ ॥

४ संसारसागरविशालकरालकालनक्रग्रहग्रसननिग्रहविग्रहस्य व्यग्रस्यरागरसनोर्मिनिपीडितस्यल० ५ संसारवृक्षमघबीज
र्मशाखाशतंकरणपत्रमनंगपुष्पं आरुह्यदुःखफलितंपततोदयालोल० ६ संसारसर्पघनवक्त्रभयोग्रतीव्रदंष्ट्राकरालविषदग्धवि इति
नागारिवाहनसुधाब्धिनिवासशौरेल० ७ संसारदावदहनातुरभीकरोरुज्वालावलीभिरतिदग्धतनूरुहस्य त्वत्पादपद्मसरसीशर रमनु
ल० ८ संसारजालपतितस्यजगन्निवाससर्वेंद्रियार्थबडिशार्धझषोपमस्य प्रोत्खंडितप्रचुरतालुकमस्तकस्यल० ९ संसारभी हिर
कलाभिघातनिष्पिष्टमर्मवपुषःसकलार्तिनाश प्राणप्रयाणभवभीतिसमाकुलस्यल० १० अंधस्यमेहृतविवेकमहाधनस्यचौ खहे
लिभिरिंद्रियनामधेयैः मोहांधकूपकुहरेविनिपातितस्यल० ११ लक्ष्मीपतेकमलनाभसुरेशविष्णोवैकुंठकृष्णमधुसूदनपुष्कराक्ष र्मभि
केशवजनार्दनवासुदेवदेवेशदेहिकृपणस्यकरावलंबमिति १२ ॥ ५९ ॥

ततश्चनरहरिकृपयाप्रबलतरेहुताशनेप्रकर्षेणशांतेसतितस्मिन्गुहायांवाप्रविष्टःसश्रीशंकरोगिरींद्रकंदरामध्यान्निरगमत् विधुंतुदतिहि
विधुंतुदोराहुस्तस्यमुखलक्षणाद्बिलाच्छशीव ॥ ६० ॥ ततःपश्चाद्विरहादतिवर्धमानसौहार्दैःशिष्यैःसनंदनाद्यैरावृतःसनकइवशमधना
डनस्यगेहंगंतुमिच्छुराजनिसम्यगभवत् ॥ ६१ ॥ तदनुगगनमार्गेणपूर्वदृष्टंमंडनगेहमेत्यगलितक्रियाभिमानंयतोविषयलक्षणविषान्नि

नरहरिकृपयाततःप्रशांतेप्रबलतरेसहुताशनेप्रविष्टः॥ निरगमदचलेंद्रकंदरांताद्विधुरिववक्रबिला
द्विधुंतुदस्य ॥ ६० ॥ तदनुशमधनाधिपोविनेयैश्चिरविरहादतिवर्धमानहार्दैः॥ सनकइववृतःसनंद
नाद्यैर्जिगमिषुराजनिमंडनस्यगेहं ॥ ६१ ॥ तदनुसदनमेत्यपूर्वदृष्टंगगनपथाद्गलितक्रियाभिमा
नं॥ विषयविषनिवृत्ततर्षमुच्चैरतनुतमंडनमिश्रमक्षिपात्रं ॥ ६२ ॥ तंसमीक्ष्यनभसश्च्युतंसचप्रांज
लिःप्रणतपूर्वविग्रहः॥अर्हणाभिरभिपूज्यतस्थिवानीक्षणैरनिमिषैःपिबन्निव॥६३॥ सविश्वरूपोव
तसत्यवादीपपातपादांबुजयोर्यतीशः॥ गृहंशरीरंममयच्चसर्वंतवेतिवादीमुदितोमहात्मा॥ ६४ ॥

लाषंमंडनमिश्रमुच्चैरक्षिपात्रमकृत ॥६२॥ आकाशादवतीर्णंतंश्रीशंकरंसम्यक्परप्रेम्णादृष्ट्वासचमंडनःप्रांजलिःपुनश्चप्रकर्षेणनम्रीकृतः
विग्रहःशिरोभागोयेनसयोग्याभिःपूजाभिरभिपूज्यानिमिषैरीक्षणैःपिबन्निवतस्थिवान् रथोद्धता ॥६३॥गृहंशरीरंयच्चान्यन्मदीयंतत्स
वादी किंभयेनेनेत्याह मुदितोयतोमहात्माऽक्षुद्रस्वभावःसविश्वरूपोयतीनीदृइतियतीट्तस्यपदकमलयोःपपात वर्तेतिहर्षे उपेंद्रवज्रा

एवंमंडनकृतंसत्कारमुपवर्ण्यशारदावाक्यमुदाहर्तुमाह अतिप्रियेणपत्याप्रथमंपूजितंप्राप्तासनंबुधैःसहसमीपेस्थितंमुनिंप्रश्रयेणप्र
तिरभिकथनेऽतिकुशलासरस्वतीअब्रवीत् रथो० ॥६५॥ तदुदाहरति ईशानःसर्वविद्यानामीश्वरःसर्वभूतानांब्रह्माधिपतिरित्यादि
दितःसदाशिवोहेब्रह्मन्साक्षाद्भवानित्यर्थः ॥ ६६ ॥ ननुकामशास्त्रोक्ततत्कलासुत्वामपरिजित्वातद्विज्ञानार्थंयत्नंकृतवंतंमांकथमेवंवद
त्तत्राह सदसिमामविजित्यतथैवयत्कामशास्त्रेयास्तत्कलाःकामकलास्तास्वपितत्कलावबोधार्थंयत्नमाचरितवानसि तन्मनुष्यचरित्रानु

प्रियसाप्रथमर्चितंमुनिंप्राप्तविष्टरमुपस्थितंबुधैः॥ प्रश्रयावनतमूर्तिरब्रवीद्भारदाभिवदनेविशा
रदा॥ ६५॥ ईशानःसर्वविद्यानामीश्वरःसर्वदेहिनां॥ ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्मन्भवान्साक्षात्सदाशिवः॥
॥ ६६॥ सदसिमामविजित्यतथैवयन्मदनशासनकामकलास्वपि॥ तदवबोधकृतेकृतिमाचरस्तदि
हमर्त्यचरित्रविडंबनं॥ ६७॥ त्वयायदावांविजितौपरात्मन्नतत्रपामावहतीज्यसर्वथा॥ कृताभि
भूतिर्नमयूखशालिनानिशाकरादेरपकीर्तयेखलु॥ ६८॥

णमात्रमित्यर्थः द्रुत० ॥ ६७ ॥ स्वपराजयस्त्वावयोर्लज्जाहेतुर्नभवतीत्याह त्वयायदावांविजितौतत्सर्वथापिलज्जांनावहति ननुब्र
तायाःसरस्वत्यास्तत्रपावहंकथंनभवतीतिचेन्ब्रह्मादिभिरपिस्तुत्यात्त्वत्तःपराजयोनतत्करइत्याह हेईड्य तत्त्वंकुतइत्यतआह परात्म
दृष्टांतमाह यथासहस्रभानुनादिवाकरेणकृताभिभूतिरभिभवश्चंद्रादेरपकीर्तयेनभवतीतिप्रसिद्धंतद्वदित्यर्थः उपें० ॥ ६८ ॥

एवंस्तुत्वाब्रह्मलोकगमनायानुज्ञांप्रार्थयते आदौयत्स्वच्छंस्वीयंधामतदवश्यंप्रयास्यामितस्मात्हेऽर्हन्मामनुज्ञातुंयोग्योसि मांडन
त्यर्थमादावित्युक्तं इत्यामंत्र्यांतर्हितांदेवींयोगशक्त्यापश्यन्भाष्यकारोजगाद शालि० ॥ ६९ ॥ तदाह हेदेवित्वांजानामि कथं
आह देवस्यधातुर्हिरण्यगर्भस्यभार्यांतत्रापीष्टामतिप्रियांपुनश्चाष्टमूर्तेःशिवस्यसगर्भ्यांसहोदरांवाचामाद्यांदेवतांचिन्मात्रामपिवि
स्वीकृतलक्ष्म्यादिरूपामेवंभूतांत्वांजानामीत्यर्थः ॥ ७० ॥ एवंस्तुत्याऽभिमुखीकृत्यप्रार्थ्यमाह तस्मादृष्यश्रृंगादिकेषुक्षेत्रेषुअस्मा

आदावात्म्यंधामकामंप्रयास्याम्यर्हस्यच्छंमामनुज्ञातुमर्हन् ॥ इत्यामंत्र्यांतर्हितांयोगशक्त्यापश्यन्देवीं
ष्यकर्ताबभाषे ॥ ६९ ॥ जानामित्वांदेविदेवस्यधातुर्भार्यामिष्टामष्टमूर्तेःसगर्भ्यां ॥ वाचामाद्यांदेवतांविश्व
गुप्त्यैचिन्मात्रामप्यात्तलक्ष्म्यादिरूपां ॥ ७० ॥ तस्मादस्मत्कल्पितेष्वर्च्यमानास्थानेषुत्वंशारदाख्यादिशंती ॥ इ
ष्टानर्थानृष्यश्रृंगादिकेषुक्षेत्रेष्वास्वप्रामसत्संनिधाना ॥ ७१ ॥ तथेतिसंश्रुत्यसरस्वतीसाप्रायात्प्रियंधामपिता
महस्य ॥ अदर्शनंतत्रसमीक्ष्यसर्वेआकस्मिकंविस्मयमीयुरुच्चैः ॥ ७२ ॥ तस्यायतीशाजितभर्तृयतित्वजातवै
व्यसंभवशुचाभुवमस्पृशंत्याः ॥ अंतर्धिमीक्ष्यमुदितोजनिमंडनोपितत्साधुवीक्ष्यमुमुदेयतिशेखरश्च ॥ ७३ ॥

यानितवस्थानानितेषुपूज्यमानाशारदाख्यात्वमिष्टानर्थान्दिशंती पुनश्चप्रामंसतांसन्निधानंयथास्यात्तथाभूताआस्व ॥ ७१ ॥ तथा
तिप्रतिज्ञायसासरस्वतीपितामहस्यप्रियंधामप्रायात् तत्रसंसदितस्याअदर्शनंसमीक्ष्यात्यंतमाकस्मिकंविस्मयमापुः ॥ ७२ ॥ एवंसद
नोवृत्तंप्रदर्श्यमंडनयतीशयोस्तदाह यतीशेनजितस्यभर्तुर्यतित्वाज्जाताद्वैधव्यात्संभवेनशोकेनभुवमस्पृशंत्यास्तस्याःस्वभार्यायाअंतर्
क्ष्यमंडनोपिमुदितोऽभूत् तत्साधुसमीचीनंवीक्ष्ययतिशेखरोपिमुदितोऽभूत् व० ॥ ७३ ॥ ॥५॥

ततःकिंवृत्तमित्यपेक्षायामाह अथशारदांतर्धानाद्यनंतरंमंडनमिश्रोपि विधिपूर्वंतद्वैकेप्राजापत्यामेवेष्टिंकुर्वंति प्राजापत्यांनिरूप्य
दक्षिणां आत्मन्यग्नीन्समारोप्यब्राह्मणःप्रव्रजेद्गृहादित्यादिश्रुतिस्मृत्युक्तमार्गेणसर्वंवित्तंयागेदत्वाआत्मनिआरोपितःशोचिष्केशोऽ
नास्तमितास्तंगताआशायस्यसशंकरंभेजेसेवितवान् उ० ॥ ७४ ॥ संन्यासप्रतिपादकगृह्यसूक्तविधिनाऽस्यविदुषःसर्वाणिकर्मा
यअंजसासम्यक्कुर्वञ्छ्रीशंकरगुरुःसर्वस्याध्यात्मिकादिरूपस्यसंसृतिदुःखस्यहानेःकर्णेजपंसूचकं कर्णेजपःसूचकइत्यमरः किमपितत्त्व

मंडनमिश्रोप्यथविधिपूर्वंदत्वावित्तंयागेसर्वं ॥ आत्मारोपितशोचिष्केशोभेजेशंकरमस्तमिताशः ॥ ७४ ॥
संन्यासगृह्यविधिनासकलानिकर्माण्यञ्जायशंकरगुरुर्विदुषोस्यकुर्वन् ॥ कर्णेजगौकिमपितत्त्वमसीतिवा
क्यंकर्णेजपन्निखिलसंसृतिदुःखहानेः ॥ ७५ ॥ संन्यासपूर्वंविधिवद्द्विभिक्षेपश्चादुपादिक्षदथात्मतत्त्वं ॥ आ
चार्यवर्यःश्रुतिमस्तकस्थंतदादिवाक्यंपुनरावभाषे ॥ ७६ ॥ त्वन्नासिदेहोघटवद्दृश्यनात्मारूपादिमत्त्वादिहजा
तिमत्त्वात् ॥ ममेतिभेदप्रथनादभेदसंप्रत्ययंविद्धिविपर्ययोत्थं ॥ ७७ ॥

तिवाक्यंकर्णेजगौ वसंतति० ॥ ७५ ॥ मंडनोपिसंन्यासपूर्वकंविधिवद्दीक्षांयाचितवान् पश्चादाचार्यवर्यःश्रीशंकरःश्रुतिमस्तक इति
रमनु
त्वमुपदिष्टवान् कथमितितत्राह तत्त्वमसिवाक्यंपुनरावभाषे अर्थसहितमुक्तवानित्यर्थः उ० ॥ ७६ ॥ तत्रादौत्वंपदार्थमाह इहे हिर
होनासियस्मात्सघटवदनात्मा तत्रहेतवोरूपादिमत्त्वान्मनुष्यत्वादिजातिमत्त्वात् ममेदंशरीरमितिभेदप्रथनाच्चात्मातु अशब्दमस्पर्श खहे
यंअगोत्रमित्यादिश्रुत्युक्तोहमितिप्रत्ययगोचरः ननुमनुष्योहंस्थूलोहंकृशोहमित्यभेदसंप्रत्ययाद्देहआत्माकुतोनस्यादितितत्राह अ क्येत र्मभि
विपर्ययादन्योन्यतादात्म्याध्यासादुत्थितंविद्धि उ० ॥ ७७ ॥

किंचलोप्योघटादिःस्वव्यतिरिक्तोदंडादिलोपकोयस्यतथाभूतोदृष्टः शरीरंचतादृशं स्वातिरिक्तलापकमेवप्रसिद्धं तथाचलोप्यंयथा... लोपकंतथादृश्यमपिस्वातिरिक्तद्रष्टृकंततश्चविमतंदृश्यंस्वातिरिक्तद्रष्टृकंदृश्यत्वाद्घटवद्यद्यत्कर्मतत्तत्स्वातिरिक्तकर्तृकं यथालोप्योघ... तिरिक्तलोपकइत्याशयेनाह दृश्यत्वहेतोरिति एतस्माच्छरीराद्यतिरेकसाधनेस्वातिरिक्तद्रष्टृकत्वसाधनेतुदृश्यत्वहेतोःशरीरेआत्मत्व... नापिप्रकारेणनघटतेइत्यर्थः ॥७८॥ एवंदेहादात्मानंविविच्येंद्रियेभ्यस्तंविवेचयति नापींद्रियाण्यात्मातेषांसाधनत्वात्दात्रादिवत्त... इंद्रियेषुतवात्मभावःकेनापिप्रकारेणनोपपद्यते तेषामनात्मत्वेऽन्यदपिहेतुद्वयमाह चक्षुरादेर्घटादिवदनात्मत्वमेवचक्षुर्मदीयमित्यादि...

लोप्योहिलोप्यव्यतिरिक्तलोपकोदृष्टोघटादिःखलुतादृशीतनुः॥ दृश्यत्वहेतोर्व्यतिरेकसाधनेत्वत्तःशरीरक... मात्मतागतिः ॥७८॥ नापींद्रियाणिखलुतानिचसाधनानिदात्रादिवत्कथममीषुतवात्मभावः॥ चक्षुर्मद... यमितिभिदगतेरमीषांस्वप्नादिभावविरहाच्चघटादिसाम्यं ॥ ७९ ॥ यद्यात्मतैषांसमुदायगास्यादेकव्ययेना... पिभवेन्नतद्धीः॥ प्रत्येकमात्मत्वमुदीर्यतेचेन्नश्येच्छरीरंबहुनायकत्वात् ॥८०॥ आत्मत्वमन्यतमगंयदिच... क्षुरादेश्चक्षुर्विनाशसमयेस्मरणंनहिस्यात् ॥ एकाश्रयत्वनियमात्स्मरणानुभूत्योर्दृष्टश्रुतार्थविषयावगति... श्चनस्यात् ॥ ८१ ॥

स्वप्नसुषुप्तिभावेतत्सत्वेऽमीषांविरहाच्चपश्यामिशृणोमीत्यादिप्रत्ययस्तुपूर्ववद्द्रष्टव्यः व०॥७९॥ इंद्रियसमुदायआत्माउतप्रत्येकमितिविकल्प्या... द्यंप्रत्याह यद्येषामिंद्रियाणांसमुदायगाआत्मतास्यात्तर्ह्येकस्येंद्रियस्यनाशेसमुदायनाशादात्मताबुद्धिर्नस्यात् द्वितीयमुत्थाप्यनिराचष्टे प्रत्येक... मात्मत्वमुच्यतेचेत्तर्हिबहुनायकत्वेनविरुद्धादिक्रियत्वावश्यकत्वाच्छरीरमेवनश्येत् इं० ॥ ८० ॥ किंचयदिचक्षुरादेरन्यतमगोचरमात्म... त्तर्हिचक्षुर्विनाशसमयेस्मरणंनैवस्यात्तत्रहेतुः स्मरणानुभवयोरेकात्माश्रयत्वात् किंचयोहंदृष्टवान्सोहंशृणोमीतिदृष्टश्रुतार्थविषय... चनस्यात्तस्मादिंद्रियाण्यप्यात्मानभवंतीत्यर्थः व० ॥ ८१ ॥

नन्वस्तुतर्हिमनएवात्मेतितत्राह मनोप्यात्मानभवति करणत्वहेतोर्मदीयंमनोऽन्यतोगतमभूदितिभेदप्रतीतेः सुषुप्तौव्यभिचारिता... सोर्वैलक्षण्यं उ० ॥ ८२ ॥ उक्तंन्यायंबुद्धावतिदिशति अनयैवदिशानिराकृतत्वात्बुद्धेरप्यात्मतास्पष्टंयथातथानास्ति स्फुट... मदीयाबुद्धिरन्यतोऽभूदितिभेदावगतेःसुषुप्तावनन्वयाच्चकरणादाविवबुद्धिमप्यात्मत्वेनमैवांगीकुरु वियो० ॥ ८३ ॥ अस्तुतर्हि... गोचरोहंकारएवात्मेतितत्राह अहंकृतिरहंकारोप्यात्मानभवति तत्रहेतुश्चरमेंऽत्येकृतिरितिधातुपदस्यप्रयोगात् तर्हिसुषुप्तावपिलयर... ...याम

मनोपिनात्माकरणत्वहेतोर्मनोमदीयंगतमन्यतोभूत् ॥ इतिप्रतीतेर्व्यभिचारितायाःसुप्तौचतच्चिन्मनसोर्वि... विक्तता॥८२॥ अनयैवदिशानिराकृतानचबुद्धेरपिचात्मतास्फुटं ॥ अपिभेदगतेरनन्वयात्करणादाविव बुद्धिमुझ्झभो॥८३ ॥ नाहंकृतिश्चरमधातुपदप्रयोगात्प्राणामदीयाइतिलोकवादात् ॥ प्राणोपिनात्माभवि तुंप्रगल्भःसर्वोपसंहारिणिसन्सुषुप्तौ ॥ ८४॥ एवंशरीराद्यविविक्तआत्मात्वंशब्दवाच्योभिहितोत्रवाक्ये॥ तदोदितंब्रह्मजगन्निदानंतथातथैक्यंपदयुग्मबोध्यं ॥८५॥

...इति
...रमनु
...हिर

प्राणएवात्माऽस्त्वितितत्राह सर्वोपसंहारिणिसुषुप्तौसन्नपिप्रगल्भःप्राणआत्मानभवति तत्रहेतुर्मदीयाःप्राणाइतिलोकवादात् व० ॥ ८... खवहे... उपसंहरति एवंभूतोदेहादिविलक्षणआत्मातदविविक्तस्त्वंपदवाच्यस्तत्त्वमसिवाक्येऽभिहितस्त्वंपदार्थंप्रदर्श्यतत्पदार्थमाह तथात्रवाक्ये... नजगत्कारणंब्रह्मोक्तं अखंडार्थमाह तथाऽत्रवाक्येपदद्वयबोध्यमैक्यमुदितं उ० ॥ ८५ ॥

शं॰वि॰ तत्त्वंपदार्थयोरैक्यंवाक्यार्थंश्रुत्वाशिष्यउवाच सर्वज्ञसंमूढपदाभिषिक्तयोस्तत्त्वंपदार्थयोस्त्वदुक्तमैक्यंतत्त्वमसिवाक्यंकथंप्रतिपादयेत्
स्मात्तमःप्रकाशयोरेकतापूर्वंनैवदृष्टानचाधुनादृश्यते तथाचायंप्रयोगस्तत्त्वमसिवाक्यस्थतत्त्वंपदार्थयोरैक्यंनसंभवतिविरुद्धधर्मवत्त्वा
प्रकाशवदिति ननुहेतुरस्तुसाध्यंमास्तु नचतमःप्रकाशयोरप्येकतापत्तिस्तयोर्भावाभावरूपतयातदनुपपत्तेस्तस्माद्भावाभावरूपोपाधिर
॥१२॥ दप्रयोजकत्वमस्येतिचेन्न तमसोपिभावरूपत्वात्तमोऽभावरूपमितिवादीप्रष्टव्यः किमालोकाभावमात्रंतमःकिंवारूपदर्शनाभावमात्रं
पिकिमेकैकंतमएकैकालोकाभावःकिंवासर्वालोकाभावः आद्येपिकिंप्रागभावउतप्रध्वंसाभावआहोस्विदन्योन्याभावः त्रितयमपिन
तिसवितृकिरणसंततेदेशेप्रदीपालोकजन्मविनाशयोःसतोस्त्रयाणांसत्वेपितमोबुध्यदर्शनात् ननुप्रागभावाद्यवस्थासुतमोबुध्यभावोवि
लोकनिबंधनइतिचेत्तथापिविरोध्यभावसहितप्रागभावादेस्तमोबुध्यलंबनत्वस्यावश्यकवक्तव्यत्वेनविरोध्यभावगिराप्रागभावोक्तौप्रध्व

कथंतदैक्यंप्रतिपादयेद्वचःसर्वज्ञसंमूढपदाभिषिक्तयोः॥
नत्वेकतासंतमसप्रकाशयोःसंदृष्टपूर्वानचदृश्यतेऽधुना॥८६॥

पपत्तिस्तदुक्तौप्रागभावेऽन्योन्याभावोक्तावालोकसत्वेपितदभावस्यभावात्तमोबुद्धिःस्यात् द्वितीयेपिकिमस्यसर्वेषामालोकानांसन्निधा
वर्तकमुतैकैकस्य आद्येसर्वालोकमंतरेणतन्निवृत्तिर्नस्यात् द्वितीयेप्येकैकस्यसर्वालोकाभावनिवर्तकत्वाभावात्तमोबुध्यापत्तिः अंत्येपि
कैकस्यरूपस्यदर्शनाभावःउतसर्वस्य आद्येपिकिंरूपदर्शनमात्राभावःउतयत्रतमोबुद्धिस्तत्रत्यरूपदर्शनाभवः नाद्यः बहुलांधकारसंव
रकांतरवस्थितस्यापिबहीरूपदर्शनेनसहापवरकांतस्तमोदर्शनात् नद्वितीयः प्रागभावादिविकल्पासहत्वात् ननुरूपवतोद्रव्यस्यस्पर्शव
यमात्तद्रहितंतमःकथंरूपवद्द्रव्यमवगम्यते तथाचप्रयोगस्तमोनीरूपंस्पर्शविधुरत्वादाकाशवदितिचेन्न वायोरन्यत्रस्पर्शवद्द्रव्य
त्वनियमेऽपिरूपरहितस्यस्पर्शवतोवायोरभ्युपगमात्तथाचयत्स्पर्शवत्तद्रूपवद्यथाघटादिरितिव्याप्तेर्यथावायौभंगस्तथायद्रूपवत्त ॥५॥
व्याप्तेस्तमसिभंगोनचप्रमाणाभावः तमालमालाश्यामलंतमइत्युपलंभादितिसंक्षेपः ॥ ८६ ॥

एवमुक्तोगुरुराह सत्यमियंविरोधावगतिस्तुवाच्यगास्ति एवमर्धमंगीकृत्यैक्यंकथंप्रतिपादयेदितियदुक्तंतत्राह सोयंपुमानितिवाक्
क्येविरोधहानेरविरोधिवाच्यमादायपदद्वयंतयोर्लक्ष्यैक्यबोधनपरमेवंसतिनकोपिविरोधः अयमर्थः यथासोऽयंपुमानितिवाक्ये
स्यतत्कालविशिष्टस्यपुंसःइदंशब्दार्थस्यैतत्कालविशिष्टस्यपुंसश्चैक्यासंभवेपिसोयमितिपदद्वयंजहदजहल्लक्षणयाविरुद्धंतत्कालैतत्का
शिष्टत्वांशंविहायपुरुषमविरोधिवाच्यांशमादायतल्लक्ष्यैक्यबोधनपरंतद्वत्तत्त्वमसिवाक्यंसर्वज्ञत्वसंमूढत्वरूपस्यविरोधिनोंशस्यहानिंकृत्वाऽ
विरोधिवाच्यचिदंशमादायपदद्वयंतल्लक्ष्यैक्यबोधनपरमिति व॰ ॥ ८७ ॥ यस्मादेवंतस्माच्चिरार्जितांदेहादिगतामहंबुद्धिंपरित्यज कयाम

सत्यंविरोधगतिरस्तितुवाच्यगेयंसोयंपुमानितिवदत्रविरोधहानेः॥ आदायवाच्यमविरोधिपदद्वयंतल्लक्ष्यै
कबोधनपरंननुकोविरोधः ॥ ८७ ॥ जहीहिदेहादिगतामहंधियंचिरार्जितांकर्मशठैःसुदुस्त्यजां ॥ विवेक
बुद्ध्यापरमेवसंततंध्येयात्मभावेनयतोविमुक्तता॥८८॥साधारणेवपुषिकाकसृगालवह्निमात्रादिकस्यममं
तांत्यजदुःखहेतुं॥ तद्वज्जहीहिवहिरर्थगतांचविद्वन्चित्तंदधानपरमात्मनिनिर्विशंकं॥ ८९ ॥

त्येतितत्राहोक्तविवेकबुध्यायतःकर्मशठैरतिशयेनदुस्त्यजां तर्ह्यहंमतिःक्वविधेयेतितत्राह संततंपरमात्मानमेवात्मभावेनचिंतय किंततइति
चेत्तत्राह यतःपरमेवात्मभावेनचिंतनाद्विमुक्तालभ्यतइत्यर्थः आत्मानंचेद्विजानीयादयमस्मीतिपूरुषः किमिच्छन्कस्यकामायशरीरमनु
संज्वरेदितिश्रुतेः उ॰ ॥ ८८ ॥ यत्रममताप्ययुक्तातत्राहंतायाःकाकथेत्याशयेनाह काकादेःसाधारणत्वाद्वपुषिदुःखहेतुंममतांत्यज तद्वद्बहिर
र्थविषयांचदुःखकारणभूतांतांपरित्यज तदुक्तं यावतःकुरुतेजंतुःसंबंधान्मनसःप्रियान् तावंतएवखन्यंतेहृदयेशोकशंकवइति ममतादुःखहे
तुभूतेतित्वंजानासीत्याशयेनाह हेविद्वन्निति कर्तव्यमुपदिशति निर्विशंकंसमस्तशंकाकलंकविनिर्मुक्तंविजातीयप्रत्ययरहितंचित्तंपरमात्मनि
स्थापय व॰ ॥ ८९ ॥

ननुजाग्रत्स्वप्नसंचारिणस्तद्भिन्नत्वात्तद्धर्मकत्वाद्वाकथंपरमात्माभेदेनचिंतनीयत्वमितिचेत्तत्राह यथामहामत्स्यस्तीरात्तीरंसंचरन्तीराद्भिन्न एवनत्वभिन्नोनापितेनतीरेणलिप्यते एवमाध्यासिकसंबंधेनदेहीआत्माजाग्रदादौसंचरन्तस्माद्भिन्नएवनापिजाग्रदादिरूपधर्मवान्वा तथा चश्रुतिः तद्यथामहामत्स्यउभेकूलेसंचरतिपूर्वंचापरंचैवमेवायंपुरुषएतानुसंचरतिस्वप्नांतंचबुद्धांतंचेति शालि० ॥ ९० ॥ तर्ह्यनुभूयमानं जाग्रदाद्यवस्थात्रयंकस्येतिचेत्तत्राह जाग्रदादिलक्षणमिदमवस्थात्रयंव्यभिचारंगच्छत्बुद्धिसंज्ञकंचित्स्वरूपेत्वय्येवानुगतेकल्पितं तत्रेंद्रिय जन्यज्ञानावस्थाजाग्रदवस्था इंद्रियाजन्यविषयापरोक्षज्ञानावस्थास्वप्नावस्था अविद्यागोचराऽविद्यावृत्त्यवस्थासुषुप्त्यवस्था अनुवृत्ते

तीरात्तीरंसंचरन्दीर्घमत्स्यस्तीराद्भिन्नोलिप्यतेनापितेन ॥ एवंदेहीसंचरन्जाग्रदादौतस्माद्भिन्नोनापितद्धर्मको वा ॥ ९० ॥ जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिलक्षणमदोवस्थात्रयंचित्तनौत्वय्येवानुगतेमिथोव्यभिचरद्धीसंज्ञमज्ञानतः ॥ कुमंरज्जिवदमंशकेवसुमतिच्छिद्राहिदंडादिवत्तद्ब्रह्मासितुरीयमुज्झितभयंमात्वंपुरेवभ्रमीः ॥ ९१ ॥ प्रत्यक्तमंपरपदंविदुषोंतिकस्थंदूरंतदेवपरिमूढमतेर्जनस्य ॥ अंतर्बहिश्चचितिरस्तिनवेतिकश्चिच्चिन्वन्बहिर्बहिरहोमहिमात्मशक्तेः ॥ ९२ ॥

व्यावृत्तंकल्पितमित्यत्रदृष्टांतमाह रज्जोरिदमंशेऽनुवृत्तेव्यावृत्तंभूमिच्छिद्रसर्पदंडादियथाकल्पितंतद्वत् तस्मादवस्थात्रयपरत्वात्तुरीयंशिवंचतुर्थमित्युक्तमतएवपरित्यक्तनिखिलभयंब्रह्मासि तस्मात्पूर्ववद्भ्रमंमागाः शार्दू० ॥ ९१ ॥ एवंभूतंस्वात्मानंजनःकिमितिनावगच्छतीतिनशंकनीयमात्मशक्तेर्महिम्नोऽनिर्वचनीयत्वादित्याशयेनाह प्रत्यक्तमंप्रातिलोम्येनासज्जडदुःखात्मकाहंकारादिविलक्षणतयासच्चिदानंदात्म चतिप्रकाशतइतिप्रत्यगतिशयेनप्रत्यगितिप्रत्यक्तमंपरंपदंविदुषःसमीपस्थंपरिमूढमतेर्जनस्यतदेवदूरमेवंविधंचैतन्यमंतर्बहिरस्तितथापि तत्त ॥५॥
नाशुद्धचित्तोबहिर्बहिश्चिन्वन्नवेत्ति अहोआत्मशक्तेरयंमहिमा व० ॥ ९२ ॥

अथतत्त्वज्ञानाव्यभिचारिसाधनायवैराग्यायाह यथाजलपानशालायांबहवोमिलंतिक्षणेद्वितीयेभिन्नमार्गाःप्रयांति तथागृ जोभवंतिअंतेमरणानंतरमत्रगृहेकोपिनभवति उ० ॥ ९३ ॥ किंचदिवानिशंसुखाययद्यत्क्रियतेततस्ततःकिंचिदपिसुखंनभवति द्बहुदुःखमेवयतःपुण्यरूपंहेतुंविनासुखजन्मनदृश्यतेहेतुश्चजन्मांतरीयहेतोःसन्निधौभवेत् पुण्यःपुण्येनकर्मणेतिश्रुतेः वंशस्थं ॥९४॥ वंभूतसंसाराद्विमुक्तिमिच्छताश्रुतिवचसाआत्मसाक्षात्कारएवसंपादनीयःसचपरिपक्कमतेःसकृच्छ्रवणेनमंदमतेस्तुगुरुपादाब्जनिषेवणादिनाशनैःशनैरित्याशयेनाह परीति वियो० ॥ ९५ ॥ शनैःशनैरित्यादिविवृणोति प्रणवाभ्यासस्योक्तस्यत्रिकालस्नानादिरूपस्यकर्मणःकरणेन

यथाप्रपायांबहवोमिलंतेक्षणेद्वितीयेबतभिन्नमार्गाः ॥ प्रयांतितद्वद्बहुनामभाजोगृहेभवंत्यत्रनकश्चिदंते ॥ ॥९३॥ सुखाययद्यत्क्रियतेदिवानिशंसुखंनकिंचिद्बहुदुःखमेवतत् ॥ विनानहेतुंसुखजन्मदृश्यतेहेतुश्चहेत्वंतरसंनिधौभवेत् ॥ ९४ ॥ परिपक्कमतेःसकृच्छ्रुतंजनयेदात्मधियंश्रुतेर्वचः ॥ परिमंदमतेःशनैःशनैर्गुरुपादाब्जनिषेवणादिना ॥ ९५ ॥ प्रणवाभ्यसनोक्तकर्मणोःकरणेनापिगुरोर्निषेवणात् ॥ अपगच्छतिमानसंमलंक्षमतेतत्त्वमुदीरितंततः ॥ ९६ ॥ मनोनुवर्तैतदिवानिशंगुरौगुरुर्हिसाक्षाच्छिवएवतत्त्ववित् ॥ निजानुवृत्त्यापरितोषितोगुरुर्विनेयवर्गंकृपयाहिवीक्षते ॥ ९७ ॥

गुरोर्विशेषेणशुश्रूषणाच्चमानसंमलंगच्छति ततश्चकथितंतत्त्वंक्षमतेधारणाययोग्यंभवति अथेदानींयस्यदेवेपराभक्तिर्यथादेवेतथागुरौ तस्यैतेकथिताह्यर्थाःप्रकाशंतेमहात्मनः गुरुप्रसादात्परमात्मलाभः तद्विद्धिप्रणिपातेनपरिप्रश्नेनसेवयेत्यादिशास्त्रमनुसृत्यगुरुभक्तेस्तत्त्वज्ञानांतरंगसाधनत्वंबोधयितुमारभते अहर्निशंमनोगुरावनुवर्तैतात्यावश्यकताबोधनायलिङ्प्रयोगः हियस्मात्तत्त्वविद्गुरुःसाक्षाच्छिवएव तदुक्तं गुरुर्ब्रह्मागुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवोमहेश्वरः गुरुःपितागुरुर्मातागुरुरेवपरःशिवइति ननुशिवस्वरूपगुरोरनुवृत्तिःकिमर्थंकर्तव्येतिचेत्तत्राह हियस्मात्स्वस्यगुरोरनुवृत्त्यापरितोषितोगुरुःशिष्यमुखंकृपयावीक्षते वंश० ॥ ९७ ॥

किंततइतितत्राह सागुरोराज्ञासम्यक्परिपालनीया यतःकल्पवल्लीवस्वेष्टमर्थमवश्यंफलति किमसाध्यमस्याअतःसाआज्ञामोदमानायहर्षं
प्राप्यविधातुमिष्टा उ० ॥ ९८ ॥ किंचेष्टदेवादपिगुरुर्गरीयानित्याशयेनाह गुरूपदिष्टानिजदेवताकुप्येच्चेत्तदागुरुःपरिपालयितास्यात्
रुष्टेगुरौतुपरिपालयिताकश्चिदपिनास्तितस्माद्गुरौकोपंकदापिनोत्पादयेत् तदुक्तंब्रह्मवैवर्ते शिवेरुष्टेगुरुस्त्राताग़ुरौरुष्टेनकश्चनेति ॥ ९९ ॥ ननु
विहितानुष्ठानात्प्रतिषिद्धवर्जनाच्चेष्टलाभोऽनिष्टनिवृत्तिश्चभविष्यत्यतःकिंगुरुसेवयेत्याशंक्याह यद्यपिप्रतिषिद्धसेवनान्निवृत्तोविहितंभजन्पु

साकल्पवल्लीवनिजेष्टमर्थंफलत्यवश्यंकिमकार्यमस्याः ॥ आज्ञागुरोस्तत्परिपालनीयासामोदमानायविधा
तुमिष्टा ॥ ९८ ॥ गुरूपदिष्टानिजदेवताचेत्कुप्येत्तदापालयितागुरुःस्यात् ॥ रुष्टेगुरौपालयितानकश्चिद्गुरौन
तस्माज्जनयेतकोपं ॥ ९९ ॥ पुमान्पुमर्थंलभतेपिचोदितंभजन्निवृत्तःप्रतिषिद्धसेवनात् ॥ विधिंनिषेधंच
निवेदयत्यसौगुरोरनिष्टच्युतिरिष्टसंभवः ॥ १०० ॥ आराधितंदैवतमिष्टमर्थंददातितस्याधिगमोगुरोःस्या
त् ॥ नोचेत्कथंवेदितुमीश्वरोयमतींद्रियंदैवतमिष्टदंनो ॥ १ ॥ तुष्टेगुरौतुष्यतिदेवतागणोरुष्टेगुरौरुष्यतिदेव
तागणः ॥ सदात्मभावेनसदात्मदेवताःपश्यन्नसौविश्वमयोहिदेशिकः ॥ २ ॥

मान्पुमर्थंलभते तथापिविधिनिषेधौनस्वतोविज्ञातुंशक्यौ किंत्वसौगुरुरेवविधिंनिषेधंचनिवेदयति तस्माद्गुरोरेवानिष्टच्युतिरिष्टोत्पत्तिश्च
वंश० ॥ १०० ॥ नन्वाराधितंदैवतमेवेष्टमर्थंददातीत्याशंक्याह आराधितंदैवतमर्थंददातितथाप्यस्यदैवतस्यप्राप्तिःगुरोरेवभवतिनो
ऽस्माकमिष्टदमतींद्रियंदैवतमयमज्ञोवेदितुंविज्ञातुमीश्वरःसमर्थःकथंस्यान्नकेनापिप्रकारेणेत्यर्थः उ० ॥ १ ॥ देवगणस्यगुरुतुष्ट्या...स
दिमत्त्वात्सएवप्रयत्नेनतोषणीयइत्याशयेनाह तुष्टइति हियस्मात्सदैवसद्रूपाआत्मदेवताआत्मभावेनपश्यन्नसौदेशिकोविश्वमयः...ततत

एवंपुराणगुरुणाश्रीशंकराचार्येणपरमात्मतत्त्वंप्रतिशिक्षितः हेगुरोतवकटाक्षपातेनदूरीकृताज्ञानोहंधन्योस्मीतिभाषमाणस्तस्यगु...
पपात व० ॥ ३ ॥ ततःदिगंगनाभिःसमंक्रियमाणसख्यांसर्वदिग्व्याप्तांसुरेश्वराख्यांसमादिश्यतुच्छीकृतंहिरण्यगर्भसौख्यंययात...
स्यमुख्यांशिष्यतांचावाप उ० ॥ ४ ॥ सुरेश्वरसंज्ञांप्राप्यवासंकृतवानित्याकांक्षायामाह निखिलवेदांतचिंतयायावत्स्वपदंस्व...
लोकादप्यधिकसौख्यं योनिर्विशंकंविशंकारहितंनिर्विशन् बहुकालंनर्मदांकौतुकदांतांनर्मदांनदीमभितोऽसौनिर्ममानांममतारहितानामिंद्र...

एवंपुराणगुरुणापरमात्मतत्त्वंशिष्टोगुरोश्चरणयोर्निपपाततस्य ॥ धन्योस्म्यहंतवगुरोकरुणाकटाक्षपातेन
पातिततमाइतिभाषमाणः ॥ ३ ॥ ततःसमादिश्यसुरेश्वराख्यांदिगंगनाभिःक्रियमाणसख्यां ॥ सच्छिष्यतां
भाष्यकृतश्चमुख्यामवापतुच्छीकृतधातृसौख्यां ॥ ४ ॥ निखिलनिगमचूडाचिंतयाहंतयावत्स्वपदमधिक
सौख्यंनिर्विशन्निर्विशंकं ॥ बहुतिथमभितोसौनर्मदांनर्मदांतांमगधभुविनिवासंनिर्ममेनिर्ममेंद्रः ॥ ५ ॥
इतिवशीकृतमंडनपंडितःप्रणतसत्करणत्रयदंडितः ॥ सकलसद्गुणमंडलमंडितःसनिरगात्कृतदुर्मतखं
डितः ॥ ६ ॥ कुसुमितविविधपलाशभ्रमदलिकुलगीतमधुरस्वनं ॥ पश्यन्विपिनमयासीदाशांकीनाश
पालितामेषः ॥ ७ ॥

सुरेश्वरोमगधभूमौवासंनिर्ममे मा० ॥ ५ ॥ अथाचार्यवृत्तांतमाह इत्येवंवशीकृतोमंडनपंडितोयेनप्रणतानांसतांकरणत्रयंदंडितंयेनतत्र...
नःप्राणायामाद्युपदेशेनकर्मानीहोपदेशेनसर्वैःसद्गुणमंडलैरलंकृतः कृतंदुर्मतानांखंडितंखंडनंयेनसनिरगात् द्रुत० ॥ ६ ॥ कामाशांप्रति
रगादित्याकांक्षायामाह कुसुमितेषुविविधपत्रेषुभ्रमद्भिर्भ्रमरकुलैर्गीतोमधुरशब्दोयत्रतथाभूतंवनंपश्यन्नयमपालितांदक्षिणांदिशमेषःश्रीशंक
रोऽयासीत् आर्याशिकलद्वितयंव्यत्ययरचितंभवेद्यस्याः सोद्गीतिःकिलकथितातद्वद्यत्यंशभेदसंयुक्ता ॥ ७ ॥

तस्यांयमाशायांमहाराष्ट्रप्रमुखेदेशेग्रंथान्प्राज्ञतमःशमितोमतांतराभिमानोयेनससनकोपमःश्रीशैलंपर्वतमगमत् आर्यापूर्वार्धंयदिगुरुणके
नाधिकेननिधनेयुक्तं इतरत्तद्वन्निखिलंभवतियदीयमुदितेयमार्यागीतिः ॥८॥ तंविशिनष्टि प्रफुल्लमल्लिकानांवनानांप्रसंगोयस्यसचासौसंग
तानामसंख्यातानांप्रकांडानांशाखानांगंधेनबंधुरःसुंदरःप्रवातस्तेनकंपितावृक्षायत्रतं प्रकांडोविटपेशस्तइतिविश्वप्रकाशः सदामदानांगजा
धिपानांप्रहारेशूराणांकेसरिणांसिंहानांसमूहोयत्रतं भुजंगभूषणस्यशिवस्यप्रियंहिरण्यगर्भस्यकौशलमित्यर्थः पुरालघुर्गुरुस्ततोभवेच्चपंच
चामरं ॥९॥ अद्रेःसमीपंचलंतस्तरंगायस्याःपुनश्चाधरीकृतस्तुंगःपर्वतोयया तुंगःपुन्नागनगयोस्तुंगःस्यादुन्नतेन्यवदितिविश्वप्रकाशः तथाभू

तत्रमहाराष्ट्रमुखेदेशेग्रंथान्प्रचारयन्प्राज्ञतमः ॥ शमितमतांतरमानःशनकैःसनकोपमोगमच्छ्रीशैलं ॥
॥८॥ प्रफुल्लमल्लिकावनप्रसंगसंगतामितप्रकांडगंधबंधुरप्रवातधूतपादपं ॥ सदामदद्विपाधिपप्रहारशूर
केसरिव्रजंभुजंगभूषणप्रियंस्वयंभुकौशलं ॥९॥ कंलिकल्मषभंगायांसोद्रेराराच्चलत्तरंगायां ॥ अधरीकृत
तुंगायांसस्नौपातालगामिगंगायां ॥ १० ॥ नमन्मोहभंगंनभोलेडिशृंगंत्रुटत्पापसंगंरटत्पक्षिभृंगं ॥ समा
श्लिष्टगंगंप्रहृष्टांतरंगंतमारुह्यतुंगंददर्शैशलिंगं ॥ ११ ॥

तायांकलिकल्मषविनाशसमर्थायांपातालगामिगंगायांसश्रीशंकरःस्नानंकृतवान् आर्याप्रथमदलोक्तंयदिकथमपिलक्षणंभवेदुभयोः दल
योःकृतयतिशोभांतांगीतिंगीतवान्भुजंगेशः ॥ १० ॥ तंतुंगमारुह्यशिवलिंगंददर्श तुंगंविशिनष्टि नमतांमोहस्यभंगोयस्मात्गगनस
शीलानिशृंगाणियस्यत्रुटत्पापस्यसंगोयस्माद्रटंतःपक्षिणोभ्रमराश्चयस्मिन्सम्यगालिंगितापातालगामिगंगायेनप्रहृष्टमंतरंगंमनोयस्मात्तत्त ॥५॥
इस्यसमनस्त्वमारोप्येयमुक्तिःक्रियाविशेषणंवा भुजं० ॥ ११ ॥

ततश्च प्रणमतांसंसृतिबीजानामविद्याकामकर्मवासनानांभर्जनं पुनश्चमोक्षलक्षणामृतस्यसंपादकंभ्रमराख्यांवासहायंनतोऽ
तंमल्लिकार्जुनसंज्ञंपरमेशलिंगंप्रणिपत्यप्रकर्षेणमोदमवाप वियो० ॥ १२ ॥ ततश्चतीररुहैराम्रादिवृक्षैःश्यामायास्तिरोहितमुष्ण
आवर्जितातृट्तृष्णाचयस्यानिरस्तंकार्ष्ण्यंयस्यास्तथाभूतायानद्यास्तीरेआचार्येंद्रोऽवात्सीत् गीतिः ॥१३॥ तत्रतस्मिन्तीरेपवित्र

प्रणमद्भववीजभर्जनंप्रणिपत्यामृतसंपदार्जनं ॥ प्रमुमोदसमल्लिकार्जुनंभ्रमरांवासचिवंनतार्जुनं ॥ १२ ॥
तीररुहैःकृष्णायास्तीरेवात्सीत्तिरोहितोष्णायाः ॥ आवर्जिततृष्णायाआचार्येंद्रोनिरस्तकार्ष्ण्यायाः ॥ १३ ॥
तत्रातिचित्रपदमत्रभवान्पवित्रकीर्तिर्विचित्रसुचरित्रनिधिःसुधींद्रान् ॥ अग्राहयत्कृतमसद्ग्रहनिग्रहार्थम
ध्यान्समग्रसुगुणान्महदग्रयायी ॥ १४ ॥ अध्यापयंतमसदर्थनिरासपूर्वंकिंत्वन्यतीर्थयशसंश्रुतिभाष्यजा
तं ॥ आक्षिप्यपाशुपतवैष्णववीरशैवमाहेश्वराश्चविजिताहिसुरेश्वराद्यैः ॥ १५ ॥

त्राणांसुचरित्राणांनिधिर्महदग्रयायीअत्रभवान्पूज्यःश्रीशंकरोऽतिचित्राणिपदानियस्मिन्असद्ग्रहाणांदुराग्रहाणांनिग्रहोर्थःप्रयोजनंवायस्य
तथाभूतंकृतंशारीरकादि सुधींद्रान्समग्राःसुगुणाःशांतिदांत्यादयोयेषुतानध्यान्श्रेष्ठानग्राहयत् व० ॥ १४ ॥ तिरस्कृतान्यशास्त्रयशसंश्रुति
भाष्यसमूहमसदर्थनिरासपूर्वमध्यापयंतंभाष्यकारमाक्षिप्यस्थिताःपाशुपतादयः सुरेश्वरपद्मपादादिभिराक्षिप्यविशेषेणजिताः ॥ १५ ॥

इति दशमःसर्गः समाप्तः

भस

ततल ॥५॥